

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN KİMLİK GELİŞİM DÜZEYLERİNİN BULUNDUKLARI FAKÜLTE VE ANABİLİM DALLARINA GÖRE İNCELENMESİ

Gülter Oskay*

ÖZET : Bu araştırmada, öğrencilerin, buldukları fakülte ve anabilim dallarına göre kimlik gelişim düzeylerinin farklılaşp farklılaşmadığı incelenmiştir. Hem fakülte hem de anabilim dalları düzeyinde kimlik gelişimine ilişkin önemli bazı farklılıklar bulunmuştur. Buna göre kimlik başarısı açısından en üst düzeyde Eğitim Fakültesi ve onu önemsiz bir farkla izleyen Tıp Fakültesi; en alt düzeyde ise Güzel Sanatlar Fakültesi öğrencileri yer almaktadır. Anabilim dallarına göre kimlik başarısı açısından en üst düzeyde İngilizce Öğretmenliği ile onu önemsiz bir farkla izleyen Psikolojik Danışma ve Rehberlik öğrencileri; en alt düzeyde ise Eğitim Programları ve Öğretim öğrencileri yer almaktadır. Araştırmada tüm bulgulara ilişkin yorumlamalar yapılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Fakülte, Anabilim Dalı, Kimlik gelişimi, Farklılıklar.

ABSTRACT: This study aimed at the investigation of finding out if significant differences exist in between different faculties and Departments or Divisions in relation to identity development. Some significant differences have been found both in relation to faculties and departments or divisions. Findings show that in relation to identity achievement the students of the Faculty of Education acquired the highest level. This is followed by the students of the Faculty of Medicine with an insignificant difference, where as the students of the Faculty of Fine Arts have the lowest level. In relation to Departments or Divisions, the students of the Teaching of English have the highest level of identity achievement. This is followed by the students of Counseling and Guidance with an insignificant difference, where as the students of the Educational Programs and Teaching have the lowest identity achievement level. In the text related interpretations have been made.

KEY WORDS: Faculty, Department, Identity development, Differences.

Psikologlar uzun zamandan beri çevrenin insan davranışı üzerinde önemli ve yönlendirici bir etkisi olduğuna inanmaktadır. Ancak böyle bir sayıltıyı inceleme çabaları en fazla son derecede kontrollü denel laboratuvar düzeninde gerçekleşmiştir. Bu araştırmalardan elde edilen olumlu sonuçlardan cesaret

alan psikologlar ve eğitimciler çevresel faktörlerle davranış arasında fonksiyonel ve yönlendirici etkinin var olduğu sayıltısı ile gittikçe daha fazla ilgilenmeye ve bu tür bulguların ekolojik geçerliğini artırmak için araştırma çabalarını genişletmeye başlamışlardır. Ancak insan davranışının gerçek sosyal ekolojisini inceleme konusunda sosyal bilimcileri kararsızlığa sevkeden neden, kavramsal çerçeve ile böyle bir amaç için kullanılabilir ölçme araçlarının sınırlı oluşuydu. Yirmibeş yıldan bu yana söz konusu sınırlılıkları giderici çabalar gösterilmiştir [1,2,3,4]. Bu çalışmalar psikolojik çevrenin psiko-sosyal özellikleri ile ilgili boyutuna açıklık getirmiştir. Örneğin, Moos [4] birçok çevrenin en az üç önemli boyutu olduğunu ortaya atmıştır. Birincisi, psikolojik çevrelerin, içinde bulunan insanlara destek sağlama, yardım etme veya etkileşimde bulunma derecesini belirleyen ilişki ile ilgili bir boyut sağlamasıdır. İkincisi bütün psikolojik çevrelerin kişisel gelişim boyutu bulunmaktadır. Buna göre her çevre kişisel gelişimin temel yönlerini güçlendirir. Üçüncüsü psikolojik çevrelerin davranışı kontrol eden ve düzenini sağlayan sistemi devam ettirici öğeleri bulunmaktadır [5].

Psikolojik çevrelerin incelenmesi ile ilgili temel prensibe göre, bir birey veya grubun çevresini algılayış tarzı onun o çevredeki davranış biçimini yönlendirici bir etki yapar. Okul atmosferinin yaratıcılık, bağımsızlık, entellektüellik ve kişilerarası ilişkileri kapsayan davranışlar üzerindeki etkilerini inceleyen çok sayıda araştırma yapılmıştır [1,2]. Ancak bu gibi çalışmaların kişiliğin incelenmesi üzerinde çok az etkisi olmuştur. Kişilik kuramcılara göre, genellikle ergenlik, kişilik gelişimi dönemidir. Erikson'un [6] kimlik oluşumu ile ilgili kuramı ile Loewinger'in [7] ego gelişimi konusunda çok çeşitli boylamsal araştırma bulunmaktadır [8,9,10,11,12,13]. Bu araştırmalar üniversite yıllarının, kişilik oluşumu için önemli bir dönem olduğunu göstermektedir. Örneğin, Marcia [9] kimlik statülerini işe vuruk bir şekilde sokmak için yapmış olduğu ilk çalışmalarda, mesleki, politik ve dini değerlere dayanan kriz ve kesin karar verme durumuna göre ergenleri dört statüde toplamıştır. Kimlik kargaşası (Identity diffusion) statüsünde ne kriz ne de kesin karar vardır. Aynı zamanda bu statüdeki birey ilgisizdir ve herhangi bir karara varma ko-

* Doç. Dr. Gülter Oskay, Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

nusunda belirsizlik, karışıklık ve kargaşa içindedir. Kriz dönemi yaşamadan kesin karar veren gençler bağımlı kimlik (Identity Foreclosure) statüsünde bulunmaktadır. Böyle bir birey ana babasının standartlarını ve değerlerini özümsemiş bulunmaktadır. Kimlik arayışı (Moratorium) statüsü, tanımlanmış kesin kararlar olmaksızın kriz dönemini kapsar. Bireyin, bir karara varmak için seçenekleri araştırıp test etmekte olduğu anlamına gelir. Son olarak başarılı kimlik (Identity Achievement) ise kriz yaşandıktan sonra açık seçik kesin kararlara varılan bir statüdür. Gelişimsel araştırmalar, uygun sosyal şartlar var olduğu takdirde, ergenlerin kimlik kargaşasından kimlik arayışına oradan da başarılı kimlik statüsüne doğru gelişmekte olduğunu göstermektedir. İkinci bir yol ise kimlik kargaşasından bağımlı kimliğe doğru olan gelişmedir. Bu yolun gelişim açısından daha az olgun olduğu düşünülmektedir.

Bu araştırmanın amacı, öğrencilerin bulunduğu fakülte ve anabilim dallarına göre kimlik gelişim düzeylerinin, Marcia'nın kimlik statülerine ilişkin olarak, farklılaşıp farklılaşmadığını araştırmaktır.

YÖNTEM

Örneklem

Araştırmanın birinci bağımsız değişkeni ile ilgili örneklem grubu 1995-1996 öğretim yılı Hacettepe Üniversitesi Eğitim, Güzel Sanatlar, İktisadi ve İdari Bilimler, Mühendislik ve Tıp Fakültelerinin birinci ve son sınıflarından seçkisiz olarak seçilen 40 sınıfın toplam 1224 öğrencisi; ikinci bağımsız değişken ile ilgili örneklem grubunu ise sadece Eğitim Fakültesinin Psikolojik Danışma ve Rehberlik, Eğitim Programları ve Öğretim, Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme, Fizik öğretmenliği, Biyoloji öğretmenliği, İngilizce öğretmenliği ve Almanca öğretmenliği Ana-bilim dallarının yine seçkisiz olarak seçilmiş toplam 486 öğrencisi oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Veri toplama aracı olarak 1. Genişletilmiş Objektif Ego Kimlik Statüsü Ölçeği (Extended Objective Measure of Ego Identity Status) - EOM-EIS [14] ve 2. Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Bu araçların özellikleri aşağıda sunulmuştur.

I .Genişletilmiş Objektif Ego Kimlik Statüsü Ölçeği (EOM-EIS)

Bennion ve Adams [14] tarafından yeniden gözden geçirilerek geliştirilmiş olan Genişletilmiş Objektif Ego Kimlik Statüsü Ölçeği, "İdeolojik" ve "Kişilerarası" kimlik düzeyini ölçen 64 maddelik bir araçtır. İdeolojik kimlik alanı kapsamında mesleki seçimler, dini inançlar, politik düşünceler ve felsefi yaşam biçimi olmak üzere dört alan; kişilerarası kim-

lik alanı kapsamında ise arkadaşlık, flört etme, boş zaman etkinlikleri ve cinsiyet rolleri olmak üzere dört alan bulunmaktadır. İdeolojik ve kişilerarası alanların her biri için dört alt ölçek geliştirilmiştir. Bu alt ölçekler sırasıyla 1. Başarılı Kimlik, 2. Kimlik Arayışı, 3. Bağımlı Kimlik ve 4. Kimlik Kargaşası'nı ölçmektedir. Toplam sekiz alt ölçeğin herbiri için sekiz soru bulunmaktadır. Ölçeğin ham puanları, benzer sorulara verilen yanıtlar toplanmak suretiyle bulunmaktadır. Denekler yanıtlarını, "Kesinlikle katılıyorum" - "Kesinlikle katılmıyorum" ranjını kapsayan 6 dereceli Likert tipi bir ölçek üzerinde belirtmektedir.

EOM-EIS'in Türkçeye Uyarlanması

Bu çalışmada kullanılan EOM-EIS'in Türkçeye uyarlanması ile geçerlik ve güvenilirlik çalışması Oskay (1987) tarafından daha önce yapılmış ve kültürlerarası bir araştırmada [15] kullanılmıştır. Bu araştırma ile ilgili bulguların ışığı altında EOM-EIS'in Türkçe formu yeniden gözden geçirilerek bazı maddelerde gerekli görülen ifade değişiklikleri, anlama bağlı kalınarak yapılmış ve bu çalışmada kullanılan 1224 kişilik bir örneklem grubu üzerinde geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yeniden yapılmıştır [16].

EOM-EIS' in Güvenirliği

Ölçeğin güvenirliliği, Cronbach Alfa, iki-yarım test ve test-tekrar test güvenirlilik teknikleri ile bulunmuştur.

EOM-EIS'in, ideolojik alanla ilgili dört alt ölçeğinin Cronbach Alfa iç tutarlık katsayıları başarılı kimlik statüsü için .59, kimlik arayışı statüsü için .62, bağımlı kimlik statüsü için .71 ve kimlik kargaşası statüsü için .38'dir. Kişilerarası alanla ilgili Cronbach Alfa iç tutarlık katsayıları başarılı kimlik statüsü için .66, kimlik arayışı statüsü için .57, bağımlı kimlik statüsü için .77 ve kimlik kargaşası statüsü için .54'dür. Toplam olarak Cronbach Alfa iç tutarlık katsayıları ise başarılı kimlik statüsü için .75, kimlik arayışı statüsü için .73, bağımlı kimlik statüsü için .84 ve kimlik kargaşası statüsü için .57 olarak hesaplanmıştır.

EOM-EIS'in dört ayrı kimlik statüsü için belirlenen iki-yarım test güvenirlilik katsayıları, başarılı kimlik için .74, kimlik arayışı için .73, bağımlı kimlik için .86 ve kimlik kargaşası için .65'dir. Sadece ideolojik alanla ilgili iki-yarım test güvenirlilik kat sayıları başarılı kimlik statüsü için .62, kimlik arayışı statüsü için .69, bağımlı kimlik statüsü için .71 ve kimlik kargaşası statüsü için .55 olarak bulunmuştur. Sadece kişilerarası alanla ilgili iki-yarım test güvenirlilik katsayıları ise başarılı kimlik statüsü için .68, kimlik arayışı statüsü için .56, bağımlı kimlik statüsü için .81 ve kimlik kargaşası statüsü için .58 olarak hesaplanmıştır.

EOM-EIS'in dört haftalık ara ile yapılan test-tekrar test güvenirliliği, ideolojik alanda ,başarılı kimlik sta-

tüsü için .62, kimlik arayışı statüsü için .68, bağımlı kimlik statüsü için .81 ve kimlik kargaşası statüsü için .70 olarak bulunmuştur. Kişilerarası alanda ise dört alt ölçeğin test-tekrar test güvenilirlik katsayıları başarılı kimlik statüsü için .71, kimlik arayışı statüsü için .71, bağımlı kimlik statüsü için .73 ve kimlik kargaşası statüsü için .70 olarak bulunmuştur. Aracın toplam test-tekrar test güvenilirlik katsayıları ise başarılı kimlik statüsü için .72, kimlik arayışı statüsü için .77, bağımlı kimlik statüsü için .81 ve kimlik kargaşası statüsü için .79 olarak hesaplanmıştır.

EOM-EIS'in Geçerliliği

Aracın geçerliliği, ayırdedici (discriminant) ve birleşici (convergent) iç geçerliliği ile kapsam geçerliliği incelenmek suretiyle bulunmuştur.

Ayırdedici geçerlik: Belirli bir alt ölçeğin bir yapıyı söz konusu diğer yapılardan bağımsız olarak ölçmesi, aracın ayırdedici geçerliliği olduğunu gösteren önemli bir delil sayılmaktadır. Bu araştırmada, ideolojik ve kişilerarası alanların alt ölçekleriyle ilgili puanlar arasındaki korelasyonlar hesaplanmıştır. Elde edilen bulgulara göre, hem ideolojik hem de kişilerarası alanda, kimlik başarısı statüsü ile kimlik kargaşası statüsü arasında her zaman beklenen olumsuz (-0.23, -0.20, -0.13 ve -0.34) ve anlamlı ($p < .0001$) ilişkiler bulunmuştur. Yine başarılı kimlik statüsü ile kimlik arayışı ve bağımlı kimlik statüleri arasındaki tüm ilişkiler de her iki alanda beklenene uygun olarak olumsuz bulunmuştur (-0.25, -0.11, -0.08, -0.13, -0.13 ve -0.14). Bu ilişkilerden -.08, $p < .002$ düzeyinde, geriye kalanların tümü $p < .0001$ düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Kimlik kargaşası statüsü ile kimlik arayışı ve bağımlı kimlik statüleri arasında her iki alanda beklenen düşük, olumlu (0.21, 0.08, 0.18, 0.32, 0.18 ve 0.29) ve anlamlı (0.08, $p < .002$ düzeyinde, geriye kalanların tümü $p < .0001$ düzeyinde) ilişkiler görülmektedir. Bu bulgular EOM-EIS'in hem ideolojik hem de kişilerarası alanlarının birbirlerinden bağımsız yapılar oluşturduğunu göstermektedir.

Birleşici geçerlik, genellikle birbiriyle ilişkili yapılar arasında paylaşılan ortak ölçüm, varyans derecesi olarak tanımlanmaktadır. EOM-EIS'in aynı içeriği ölçen ideolojik ve kişilerarası bütün alt ölçekleri arasında anlamlı ($p < .0001$) ve olumlu ilişkiler olduğu görülmektedir. İdeolojik ve kişilerarası başarılı kimlik statüsü arasında paylaşılan bu ortak varyans .54, kimlik arayışı statüsü arasında .53, bağımlı kimlik statüsü arasında .69 ve kimlik kargaşası statüsü arasında ise .27 olarak bulunmuştur. En yüksek binişiklik ideolojik ve kişilerarası bağımlı kimlik alt ölçekleri ara-

sında, en düşük binişiklik ise kimlik kargaşası alt ölçekleri arasında görülmektedir.

EOM-EIS'in kapsam geçerliliği uzman kanısına başvurularak bulunmuştur. Elde edilen verilere göre ilgili uzmanlar aracın 64 maddesini dört statüye (başarılı kimlik, kimlik arayışı, bağımlı kimlik ve kimlik kargaşası) yerleştirmede en düşük başarıyı %84.6 doğrulukla kimlik kargaşası statüsüne ait maddelerde, en yüksek başarıyı ise %100 doğrulukla bağımlı kimlik statüsüne ait maddelerde göstermişlerdir. Uzmanlar başarılı kimlik statüsüne ait maddeleri %92.36 ve kimlik arayışı statüsüne ait maddeleri ise %92.18 doğrulukla belirleyebilmişlerdir. Maddelerin kimlik statülerine uygunluk derecesini belirlemede ise üç üzerinden 2.32 ile kimlik kargaşası statüsüne ait maddeler en düşük; 2.90 ile bağımlı kimlik statüsüne ait maddeler en yüksek ortalamayı almıştır. Başarılı kimlik statüsüne ait maddelerin ortalama uygunluk derecesi 2.88; kimlik arayışı statüsüne ait maddelerin ise ortalama uygunluk derecesi 2.76 olarak bulunmuştur.

2 .Kişisel Bilgi Formu

Araştırmada kullanılan bağımsız değişkenlerle ilgili bilgi toplamak amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanmıştır.

İşlem

EOM-EIS ve Kişisel Bilgi Formu araştırma örneklemini oluşturan 40 sınıfa araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Her sınıfın uygulama tarihi ve saati ders sorumlusu ve araştırmacıya uyacak şekilde ayarlanarak gerekli izin alınmak suretiyle, her sınıfın bir ders saati uygulama için kullanılmıştır. Uygulama öncesi öğrencilere araştırmanın amacı ve sorulara nasıl cevap verileceği ile ilgili açıklama yapıldıktan sonra istemeyenlerin cevap kağıtlarına isim yazmayabilecekleri ancak araçla ilgili kişisel sonuçları ileride öğrenmek isteyenlerin isimlerini yazmaları gerektiği belirtilmiştir. Araç sonuçlarını araştırmacıdan, kimliklerini göstererek öğrenebilecekleri ve cevapların kesinlikle gizli tutulacağı öğrencilere söylenmiştir. Bu açıklamanın öğrencileri rahatlatmış olduğu gözlenmiştir. Araştırmacı uygulama süresince sınıfta bulunmuş ve öğrencilerin gerektiği takdirde soru sormalarına fırsat verilmiştir. Öğrencilerin EOM-EIS'e hayli ilgi duydukları, tüm örneklem grubundan birkaç öğrenci dışında tümünün cevap kağıtlarına isimlerini yazmış oldukları ve ileride sonucu öğrenmek için araştırmacının isim ve adresini not ettikleri gözlenmiştir. Kültürel farklılıkların araştırma sonuçlarını etkileyebileceği düşüncesiyle bazı sınıflarda bulunan az sayıda yabancı öğrenci örneklem dışı bırakılmıştır.

Verilerin Analizi

Verilerin analizi Beytepe Bilgi İşlem Merkezinin yardımıyla gerçekleştirilmiştir. Önce cevap kağıtları kontrol edilmiş, eksik veya hatalı olanlar ayrılarak 1250 cevap kağıdından 1224'ü değerlendirmeye alınmıştır. Cevaplar araştırmacı tarafından bilgi işlem kodlama çizelgelerine işlenmiştir. EOM-EIS'teki 64 sorunun cevaplarıyla Kişisel Bilgi Formundaki sorulara verilen cevapların genel bir dökümü yapılmıştır. Daha sonra dört alt ölçeğin (Başarılı Kimlik, Kimlik Arayışı, Bağımlı Kimlik ve Kimlik Kargaşası) her birine ait 16 sorudan her öğrencinin almış olduğu puanlar toplanarak dört alt ölçeğe ilişkin kişisel puanlar bulunmuştur. Aynı şekilde dört alt ölçeğin her birine ait ideolojik ve kişilerarası alanlarla ilgili sorulardan alınan puanlar toplanarak dört alt ölçeğin alt alanları ile ilgili kişisel puanlar elde edilmiştir. İkinci aşamada dört alt ölçekle her ölçeğin ideolojik ve kişilerarası alt alanlarına ilişkin ortalama, standart sapma ve varyanslar bulunmuştur. Daha sonra araştırmada kullanılan bağımsız değişkenlerden herbirinin alt gruplarına ait kimlik statüsü puanlarının ortalama ve standart sapmaları hesaplanmış ve bu alt grupların ikiden fazla olması durumunda, gruplar arasındaki farka ilişkin olarak Tek Yönlü Varyans Analizi kullanılmıştır. Varyans Analizi sonunda elde edilen F değerinin anlamlı bulunması halinde, bu etkinin hangi ortalamalar arasındaki farktan kaynaklandığını bulmak amacıyla grupların ikili olarak karşılaştırılmasına dayanan t testi uygulanmıştır. Ortalamalar arası farkların önem derecesi test edilirken hata payı $p < .05$ olarak kabul edilmiştir.

BULGULAR

Bu bölümde bağımsız değişkenlerle kimlik statüleri (Başarılı Kimlik, Kimlik Arayışı, Bağımlı Kimlik, Kimlik Kargaşası) arasındaki ilişkinin incelenmesine ilişkin bulgular sunulmuştur. Önce ele alınan değişkenle ilgili alt grupların dağılımı ile dört kimlik statüsü puanlarının ortalama ve standart sapmalarını gösteren tablolar verilmiş, daha sonra her değişkenin alt grupları ile kimlik statüleri arasındaki ilişkinin farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçları her kimlik statüsü için ayrı tablolar halinde verilmiştir.

1. Buldukları Fakülteye Göre Öğrencilerin Kimlik Statüsü Puanlarının İncelenmesine İlişkin Bulgular

Buldukları fakülteye göre öğrencilerin dağılımı ile kimlik statüsü puanlarının ortalama ve standart sapmaları Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1 : Buldukları Fakülteye Göre Öğrencilerin Dağılımı ile Kimlik Statüsü Puanlarının X ve Standart Sapmaları

Fakülte	n	Kimlik Statüleri							
		Başarılı Kimlik		Kimlik Arayışı		Bağımlı Kimlik		Kimlik Kargaşası	
		x	s	x	s	x	s	x	s
Eğitim	487	72.62	10.93	49.68	11.78	31.51	11.24	43.94	9.59
Güzel Sanat.	115	66.80	14.90	48.61	13.96	31.13	12.90	47.28	10.63
Mühendislik	209	70.25	11.78	49.02	11.83	32.34	11.81	43.64	9.51
İkt. ve İdari Bil.	158	68.84	12.20	50.56	10.86	29.55	12.33	43.11	10.27
Tip	255	71.01	11.52	47.18	11.36	33.53	13.49	42.31	9.52

Tablo 1 Başarılı Kimlik statüsü puan ortalaması açısından incelendiği zaman, fakülteler arasında en yüksek ortalamayı Eğitim Fakültesi öğrencileri ($=72.62$) ve daha sonra sırasıyla tıp ($=71.01$), Mühendislik ($=70.25$), İktisadi ve İdari Bilimler ($=68.84$) ve en düşük ortalamayı Güzel Sanatlar Fakültesi öğrencileri ($=66.80$) almış bulunmaktadır. Beş fakültenin puan ortalamalarında gözlenen bu farklılıkların anlamlı olup olmadığını anlamak için Tek Yönlü Varyans Analizi uygulanmış ve sonuçlar Tablo 1-A'da verilmiştir.

Tablo 1-A : Buldukları Fakülteye Göre Öğrencilerin Başarılı Kimlik Puanları Arasındaki Farka İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyans Kaynağı	Sd	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F	Sonuç
Fakülte	4	4 123.01	1 030.75		
Hata	1219	168 340.18	138.92	7.42	0.0001
Toplam	1223	173 463.20			

Tablo 1-A'da görüldüğü gibi F değeri (7.42) farklı fakültelerin başarılı kimlik puan ortalamaları arasında anlamlı ($p < .0001$) farklılıklar olduğunu göstermektedir. Bu farkın kaynağını belirlemek için uygulanan t testi sonucuna göre, Eğitim Fakültesi öğrencilerinin puan ortalaması ile sırasıyla Güzel Sanatlar, Mühendislik, İktisadi ve İdari Bilimler öğrencilerinin puan ortalamaları arasındaki fark Eğitim Fakültesi lehine; Güzel Sanatlarla Tıp Fakültesi öğrencilerinin puan ortalaması arasındaki fark Tıp Fakültesi lehine; ve yine Güzel Sanatlar Fakültesi öğrencilerinin puan ortalaması ile Mühendislik Fakültesi öğrencilerinin puan ortalaması arasındaki fark Mühendislik Fakültesi lehine $p < .05$ düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Buna göre Eğitim Fakültesi öğrencilerinin başarılı kimlik puan ortalaması, Güzel Sanatlar, Mühendislik, İktisadi ve İdari Bilimler Fa-

1997]

külteleri öğrencilerinin puan ortalamalarından; Tıp Fakültesi ile Mühendislik Fakültesi öğrencilerinin başarılı kimlik puan ortalamaları ise Güzel Sanatlar öğrencilerinin puan ortalamasından anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur.

Bu sonuca göre başarılı kimlik düzeyi açısından en üst düzeyde Eğitim Fakültesi en alt düzeyde ise Güzel Sanatlar Fakültesi öğrencileri yer almaktadır. Güzel Sanatlar Fakültesi öğrencilerinin başarılı kimlik puan ortalaması İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencileri dışındaki fakültelerde bulunan öğrencilerin puan ortalamalarından anlamlı düzeyde daha düşük bulunmuştur.

Tablo 1 Kimlik Arayışı statüsü puan ortalaması açısından incelendiği zaman en yüksek ortalamayı İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencileri (= 50.56) almış daha sonra sırasıyla Eğitim Fakültesi (= 49.68), Mühendislik Fakültesi (= 49.02), Güzel Sanatlar Fakültesi (= 48.61) ve en düşük ortalama ile Tıp Fakültesi öğrencileri (= 47.18) gelmektedir. Gözlenen bu farklılıkların anlamlı olup olmadığını belirlemek için Tek Yönlü Varyans Analizi kullanılmış ve sonuçlar Tablo 1-B'de verilmiştir.

Tablo 1-B : Buldukları Fakülteye Göre Öğrencilerin Kimlik Arayışı Puanları Arasındaki Farka İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyans Kaynağı	Sd	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F	Sonuç
Fakülte	4	1 469.97	367.49		
Hata	1219	170 025.55	139.48	2.63	0.03
Toplam	1223	171 495.53			

Tablo 1-B'de görüldüğü gibi, F değerine göre (2.63) farklı fakültelerin kimlik arayışı puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde ($p < .03$) farklılık bulunmaktadır. Bu farkın kaynağını belirlemek için uygulanan t testi sonucuna göre, Tıp Fakültesi öğrencilerinin kimlik arayışı puan ortalamaları ile İktisadi ve İdari Bilimler ve Eğitim Fakülteleri öğrencilerinin puan ortalamaları arasında son iki fakülte lehine $p < .05$ düzeyinde anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Buna göre Tıp Fakültesi öğrencilerinin puan ortalaması Eğitim Fakültesiyle İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencilerinin puan ortalamalarından anlamlı düzeyde daha düşüktür. Güzel Sanatlarla Mühendislik Fakültelerinin puan ortalamaları da Tıp Fakültesi öğrencilerinin puan ortalamasından yüksek olmakla birlikte bu fark anlamlı bulunmamıştır.

Tablo 1 Bağımlı Kimlik statüsü puan ortalamaları açısından incelendiğinde, en yüksek ortalamayı Tıp Fakültesi öğrencileri almış bulunmakta (= 33.53) sonra sırasıyla bunu Mühendislik (= 32.34), Eğitim (

= 31.51), Güzel Sanatlar (= 31.13) ve en düşük ortalama ile İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencileri (= 29.55) izlemektedir. Gözlenen bu farklılıkların anlamlı olup olmadığını belirlemek için Tek Yönlü Varyans Analizi kullanılmış ve sonuçlar Tablo 1-C'de verilmiştir.

Tablo 1-C : Buldukları Fakülteye Göre Öğrencilerin Bağımlı Kimlik Puanları Arasındaki Farka İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyans Kaynağı	Sd	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F	Sonuç
Fakülte	4	1 715.92	428.98		
Hata	1219	179 442.27	147.20	2.91	0.02
Toplam	1223	181 158.19			

Tablo 1-C'de görüldüğü gibi, F değeri (2.91) fakültelerin bağımlı kimlik puan ortalamaları arasındaki farklılıkların anlamlı ($p < .02$) olduğunu göstermektedir. Bu farklılıkların hangi ortalamalardan kaynaklandığını belirlemek için t testi uygulanmış, elde edilen sonuca göre, Tıp Fakültesi öğrencilerinin bağımlı kimlik puan ortalaması ile Eğitim İktisadi ve İdari Bilimler Fakülteleri puan ortalamaları arasındaki fark Tıp Fakültesi öğrencileri lehine; Mühendislik Fakültesi ile İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi puan ortalamaları arasındaki fark ise Mühendislik Fakültesi lehine $p < .05$ düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Buna göre Tıp Fakültesi öğrencilerinin bağımlı kimlik puan ortalaması Eğitim ve İktisadi ve İdari Bilimler Fakülteleri öğrencilerinin puan ortalamalarından; Mühendislik Fakültesi öğrencilerinin bağımlı kimlik puan ortalaması ise İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencilerinin puan ortalamasından anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur.

Tablo 1, Kimlik Kargaşası puan ortalamaları açısından incelendiği zaman en yüksek ortalamayı Güzel Sanatlar Fakültesi öğrencileri almış (= 47.28) bunu sırasıyla, Eğitim Fakültesi (= 43.94), Mühendislik Fakültesi (= 43.64), İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi (= 43.11) ve en düşük ortalama ile Tıp Fakültesi (= 42.31) öğrencileri izlemektedir. Ortalamalar arasında gözlenen bu farklılıkların anlamlı olup olmadığını belirlemek için Tek Yönlü Varyans Analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 1-D'de verilmiştir.

Tablo 1 D : Buldukları Fakülteye Göre Öğrencilerin Kimlik Kargaşası Puanları Arasındaki Farka İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyans Kaynağı	Sd	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F	Sonuç
Fakülte	4	2 042.79	510.70		
Hata	1219	116 013.68	95.17	5.37	0.0003
Toplam	1223	118 056.47			

Tablo 1-D'de görüldüğü gibi, F değeri (5.37) fakültelerin kimlik kargaşası puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olduğunu ($p < .0003$) göstermektedir. Ortalamalar arasındaki bu farkın kaynağını belirlemek için uygulanan t testi sonuçları, Güzel Sanatlar öğrencilerinin kimlik kargaşası puan ortalaması ile diğer dört fakültenin sırasıyla Eğitim, Mühendislik, İktisadi ve İdari Bilimler ve Tıp Fakültelerinin puan ortalamaları arasında; ve Eğitim Fakültesi ile Tıp Fakültesi öğrencilerinin puan ortalaması arasında $p < .05$ düzeyinde önemli bir fark olduğunu göstermektedir. Buna göre Güzel Sanatlar Fakültesi öğrencilerinin kimlik kargaşası puan ortalaması diğer fakültelerin puan ortalamalarından; Eğitim Fakültesi öğrencilerinin puan ortalaması ise Tıp Fakültesi öğrencilerinin puan ortalamasından anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur.

2. Buldukları Anabilim Dalına Göre Öğrencilerin Kimlik Statüsü Puanlarının İncelenmesine İlişkin Bulgular

Buldukları Anabilim Dalına göre öğrencilerin dağılımı ile kimlik statüsü puanlarının ortalama ve standart sapmaları Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2 : Buldukları Anabilim Dalına Göre Öğrencilerin Dağılımı ile Kimlik Statüsü Puanlarının X ve Standart Sapmaları

Anabilim Dalı	n	Kimlik Statüleri							
		Başarılı Kimlik		Kimlik Arayışı		Bağımlı Kimlik		Kimlik Kargaşası	
		x	s	x	s	x	s	x	s
Psikolojik Danışma ve Rehberlik	88	74.11	10.64	51.34	12.03	31.44	11.41	43.57	10.15
Eğitim Programları ve Öğretim	74	69.51	11.16	53.91	11.60	29.64	10.83	44.88	9.09
Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme	76	71.39	10.31	50.93	9.89	32.01	12.55	44.89	8.97
Fizik Öğretmenliği	63	71.49	11.73	48.17	12.43	33.32	10.52	43.95	9.85
Biyoloji Öğretmenliği	65	72.69	10.09	47.86	11.73	34.03	11.69	43.69	9.81
İngilizce Öğretmenliği	69	76.70	11.15	47.87	13.16	28.74	10.55	42.48	9.75
Almanca Öğretmenliği	51	71.86	10.30	45.18	8.94	31.90	10.07	44.00	9.73

Tablo 2 Başarılı Kimlik statüsü puan ortalaması açısından incelendiği zaman, Anabilim dallarından en yüksek ortalamayı İngilizce öğretmenliği öğrencileri ($= 76.70$), ikincisini Psikolojik Danışma ve Rehberlik öğrencileri ($= 74.11$) ve sırasıyla Biyoloji öğ-

retmenliği öğrencileri ($= 72.69$) Almanca öğretmenliği öğrencileri ($= 71.86$), Fizik öğretmenliği öğrencileri ($= 71.49$), Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme öğrencileri ($= 71.39$) ve en düşük ortalamayı Eğitim Programları ve Öğretim öğrencileri ($= 69.51$) almıştır. Gözlenen bu ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek için Tek Yönlü Varyans Analizi kullanılmış ve sonuçlar Tablo 2-A'da verilmiştir.

Tablo 2A : Buldukları Anabilim Dalına Göre Öğrencilerin Başarılı Kimlik Puanları Arasındaki Farka İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyans Kaynağı	Sd	Kareler		F	Sonuç
		Toplamı	Ortalaması		
A.B.D.	6	2 279.95	379.99		
Hata	479	55 617.75	116.11	3.27	0.004
Toplam	485	57 897.70			

Tablo 2-A'da görüldüğü gibi F değeri (3.27) Anabilim dallarının başarılı kimlik puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olduğunu ($p < .004$) göstermektedir. Bu farkın kaynağını belirlemek için uygulanan t testi sonucuna göre, İngilizce öğretmenliği öğrencilerinin puan ortalaması ile Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim dalı öğrencileri hariç diğer tüm Anabilim dallarının puan ortalamaları arasındaki fark İngilizce öğretmenliği lehine $p < .05$ düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Buna ilâveten Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim dalı öğrencileri ile Eğitim Programları ve Öğretim öğrencilerinin puan ortalamaları arasındaki fark da Psikolojik Danışma ve Rehberlik öğrencileri lehine $p < .05$ düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

Bu bulgulara göre İngilizce öğretmenliği öğrencilerinin başarılı kimlik puan ortalaması, Psikolojik Danışma ve Rehberlik öğrencileri dışındaki beş Anabilim dalı öğrencilerinin puan ortalamalarından; Psikolojik Danışma ve Rehberlik öğrencilerinin başarılı kimlik puan ortalaması da sadece Eğitim Programları ve Öğretim öğrencilerinin puan ortalamasından anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur.

Tablo 2 Kimlik Arayışı puan ortalaması açısından incelendiğinde en yüksek ortalamayı ($= 53.91$) Eğitim Programları ve Öğretim öğrencileri almış bulunmaktadır. Bundan sonra sırasıyla Psikolojik Danışma ve Rehberlik ($= 51.34$), Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme ($= 50.93$), Fizik öğretmenliği ($= 48.17$), İngilizce öğretmenliği ($= 47.87$), Biyoloji öğretmenliği ($= 47.86$) ve en düşük ortalama ile Almanca öğretmenliği ($= 45.18$) öğrencileri gelmektedir. Ortalamalar arasındaki bu farklılıkların kaynağını belirlemek için Tek Yönlü Varyans Analizi kullanılmış ve sonuçlar Tablo 2-B'de verilmiştir.

Tablo 2-B : Buldukları Anabilim Dalına Göre Öğrencilerin Kimlik Arayışı Puanları Arasındaki Farka İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyans Kaynağı	Sd	Kareler		F	Sonuç
		Toplamı	Ortalaması		
A.B.D.	6	3.301.38	550.23		
Hata	479	63 902.85	133.41	4.12	0.0005
Toplam	485	67 204.23			

Tablo 2-B'de görüldüğü gibi, F değeri (4.12) Kimlik Arayışı açısından farklı Anabilim dalları puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olduğunu ($p < .0005$) göstermektedir. Bu farkın hangi gruplar arasındaki farktan kaynaklandığını belirlemek için yapılan t testi sonuçlarına göre, Eğitim Programları ve Öğretim öğrencilerinin Kimlik Arayışı puan ortalaması ile Fizik Öğretmenliği, Biyoloji Öğretmenliği, İngilizce Öğretmenliği ve Almanca Öğretmenliği puan ortalamaları arasındaki fark, Eğitim Programları ve Öğretim öğrencileri lehine; Almanca Öğretmenliği puan ortalaması ile Psikolojik Danışma ve Rehberlikle Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme öğrencilerinin puan ortalamaları arasındaki fark ise Almanca Öğretmenliği öğrencileri aleyhine $p < .05$ düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu bulgulara göre Kimlik Arayışı açısından en avantajlı durumda Eğitim Programları ve Öğretim öğrencileri, en avantajsız durumda ise Almanca Öğretmenliği öğrencileri bulunmaktadır.

Tablo 2 Bağımlı Kimlik puan ortalamaları açısından incelendiğinde, en yüksek ortalamayı Biyoloji Öğretmenliği öğrencileri (= 34.03) almış, onu sırasıyla Fizik Öğretmenliği öğrencileri (= 33.32), Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme öğrencileri (= 32.01), Almanca Öğretmenliği öğrencileri (= 31.90), Psikolojik Danışma ve Rehberlik öğrencileri (= 31.34), Eğitim Programları ve Öğretim öğrencileri (= 29.64) ve en düşük ortalama ile İngilizce Öğretmenliği (= 28.74) öğrencileri izlemektedir. Ortalamalar arasındaki bu farklılıkların anlamlı olup olmadığını anlamak için uygulanan Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçları Tablo 2-C'de verilmiştir.

Tablo 2-C : Buldukları Anabilim Dalına Göre Öğrencilerin Bağımlı Kimlik Puanları Arasındaki Farka İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyans Kaynağı	Sd	Kareler		F	Sonuç
		Toplamı	Ortalaması		
A.B.D.	6	1 436.19	239.37		
Hata	479	59 953.25	125.16	1.91	0.08
Toplam	485	61 389.45			

Tablo 2-C'de görüldüğü gibi F değeri (1.91) Bağımlı Kimlik açısından farklı Anabilim dalları puan or-

talamaları arasında anlamlı bazı farklılıklar olduğunu ($p < .08$) göstermektedir. Bu farkın hangi gruplar arasındaki farktan kaynaklandığını anlamak için yapılan t testi sonuçlarına göre, İngilizce Öğretmenliği öğrencilerinin Bağımlı Kimlik puan ortalaması ile Biyoloji ve Fizik Öğretmenliği puan ortalamaları arasında; Biyoloji Öğretmenliği puan ortalaması ile Eğitim Programları ve Öğretim öğrencilerinin puan ortalamaları arasındaki fark $p < .05$ düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Buna göre, Biyoloji ve Fizik Öğretmenliği öğrencilerinin Bağımlı Kimlik puan ortalamaları İngilizce Öğretmenliği öğrencilerinin puan ortalamasından; Eğitim Programları ve Öğretim öğrencilerinin Bağımlı Kimlik puan ortalaması ise Biyoloji Öğretmenliği öğrencilerinin puan ortalamasından daha yüksek bulunmuştur.

Tablo 2 Kimlik Kargaşası puan ortalamaları açısından incelendiği zaman en yüksek puanı Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme öğrencileri (= 44.89) ile Eğitim Programları ve Öğretim öğrencilerinin (= 44.88) aldığı, onların hemen arkasından az bir farkla Almanca Öğretmenliği öğrencilerinin (= 44.00) ve daha sonra da sırasıyla Fizik Öğretmenliği öğrencileri (= 43.95), Biyoloji Öğretmenliği öğrencileri (= 43.69), Psikolojik Danışma ve Rehberlik öğrencileri (= 43.57) ve en düşük ortalama ile İngilizce Öğretmenliği öğrencilerinin (= 42.48) izlediği görülmektedir. Ortalamalar arasındaki bu farklılıkların anlamlı olup olmadığını belirlemek için Tek Yönlü Varyans Analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 2-D'de verilmiştir.

Tablo 2-D : Buldukları Anabilim Dalına Göre Öğrencilerin Kimlik Kargaşası Puanları Arasındaki Farka İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyans Kaynağı	Sd	Kareler		F	Sonuç
		Toplamı	Ortalaması		
A.B.D.	6	298.18	49.70		
Hata	479	44 416.57	92.73	0.54	0.7810
Toplam	485	44 714.76			

Tablo 2-D'de görüldüğü gibi ortalamalar arasındaki farka ilişkin F değeri (0.54) farklı Anabilim dallarının Kimlik Kargaşası puan ortalamaları arasında gözlenen farklılıkların $p < .05$ düzeyinde anlamlı olmadığını göstermektedir. Buna göre öğrencilerin Kimlik Kargaşası puanlarının, buldukları Anabilim dallarından etkilenmediği söylenebilir.

TARTIŞMA VE YORUM

Bu bölümde, araştırmada ele alınan iki bağımsız değişken yani öğrencilerin bulunduğu Fakülte ve Anabilim Dalı ile Ego kimlik statüleri arasındaki ilişkilerle ilgili bulgular genel hatlarıyla, kayda değer

önemli bulgu ve örüntüler üzerinde durularak tartışma ve yoruma gidilmiştir.

1. Buldukları Fakülteye Göre Öğrencilerin Kimlik Gelişim Düzeyleri

Öğrencilerin kimlik gelişim düzeylerinin buldukları fakülteden etkilenmiş olduğu görülmektedir.

Fakülteler başarılı kimlik statüsü açısından incelendiğinde, en üst düzeyde Eğitim Fakültesi öğrencileri en alt düzeyde ise Güzel Sanatlar Fakültesi öğrencileri yer almaktadır. Eğitim Fakültesi öğrencilerinin kimlik başarıları Tıp Fakültesi dışındaki diğer fakülte öğrencilerinin kimlik başarılarından daha yüksek bulunmuştur. Güzel Sanatlar Fakültesi öğrencilerinin kimlik başarıları, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi dışındaki diğer fakültelerin öğrencilerinden anlamlı düzeyde daha düşük görülmektedir. Bunun nedeni, büyük bir olasılıkla, çoğunluğu birinci sınıfta bulunan bu öğrencilerin henüz nereye yöneleceklerine karar verememiş olmaları ve san'atta başarılı olup olamayacakları konusunda kendilerini endişeye kaptırılmış ve kargaşaya düşmüş olmalarından kaynaklanabilir. Bu öğrencilerin kimlik kargaşası puan ortalamalarının da diğer fakülte öğrencilerinin puan ortalamalarından hayli yüksek olması bu kargaşa durumunu yansıtmaktadır. Bu öğrencilerin başarıya ulaşabilmesi için diğer birçok bölümlerde olduğu gibi sadece ders çalışarak yüksek not alması yeterli olmayabilir. Hiç bıkmadan usanmadan büyük bir şevkle kişisel çaba göstererek yaratıcılığını kanıtlaması ve yeteneğine en uygun sanat dalına yönelebilmesi büyük önem taşır. Bu öğrencileri diğer birçok öğrencilerden ayıran özelliklerden birisi de çoğunlukla kendi kendilerine işleri ve duygularıyla baş başa yalnız olarak ve özgürce çalışma durumunda bulunmalarıdır. Kendilerini ifade için daha çok sözel olmayan teknikler kullandıklarından kişilerarası etkileşim yolu ile çeşitli konuları sınıfta toplu olarak tartışma, görüşlerini sözlü olarak ifade edip başkalarıyla paylaşma ve daha geniş karmaşık bir atmosfer içinde sosyal çevre ve insanları tanıyarak kendilerini başkalarıyla karşılaştırmak suretiyle tanıma imkânları yeterli olmayabilir. Bu da kimlik başarısını olumsuz yönde etkilemiş olabilir. Aynı zamanda bu öğrencilerle kişisel olarak yapılan ders dışı görüşmelerde, ileride iyi bir iş bulup bulamayacakları yönünde ümitsizlik duygusuna kapıldıkları gözlenmiştir. Başarılı kimlik statüsü açısından en avantajlı durumda bulunan Eğitim Fakültesiyle Tıp Fakültesi öğrencilerinin ortak olan yanları her iki grubun da insanlarla ilişkiler içinde çalışmakta olan sosyal meslekler grubundan olmalarıdır. Bu iki fakülte öğrencilerinin başarılı kimlik puanlarının yüksek olması kimlik kararlarını vermiş olduklarını göstermektedir. Ancak Eğitim Fakültesi ile Tıp Fakültesi

öğrencilerinin diğer statülerle ilgili puan dağılımları incelendiği zaman aralarında genel düzeyde bazı farklılıklar olduğu görülmektedir. Örneğin, Tıp Fakültesinin kimlik arayışı puanı Eğitim Fakültesi dahil tüm fakültelere göre en düşük düzeyde bulunmaktadır. Bu da Tıp Fakültesi öğrencilerinin başka bir arayış içinde olmadıkları ve kimlik kargaşası puanları da en düşük düzeyde bulunduğu için kargaşa içinde bulunmadıkları söylenebilir. Bu bulgu büyük bir olasılıkla seçtikleri meslekten memnun ve devama kararlı olduklarını gösterebilir. Ancak bu fakülte öğrencilerinin bağımlı kimlik puanlarının da diğerlerine göre en yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Bu statüden yüksek puan alan öğrenciler kararlarını vermiş bulunmakla birlikte, bu karar anne ve babalarına ya da diğer önemli kişilerin istek ve baskılarına uyularak verilmiş bir karar olabilir. Ancak Tıp Fakültesi öğrencilerinin kimlik kargaşası puanları hayli düşük olduğundan bu grubun da ne şekilde olursa olsun verilen karardan memnun oldukları ya da bu kararı sırf ailelerini memnun etmek için kabullendikleri söylenebilir. Tıp Fakültesi öğrencilerinde gözlenen bu kararlılık mesleğin prestijli, oturmuş, gelecek vadeden ve toplumda tutunmuş bir meslek olmasından da kaynaklanabilir. Eğitim Fakültesi öğrencilerinin ise başarılı kimlik puan ortalaması yanında kimlik arayışı puan ortalamalarının da yüksek oluşu Tıp Fakültesi öğrencilerinden farklı olarak bir arayış içinde olduklarını göstermektedir. Bu da Eğitim Fakültesi öğrencileri arasında henüz kesin kimlik kararlarını vermemiş öğrencilerin bulunduğu anlamına gelir. Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin kimlik arayışı puanları yanında kimlik kargaşası puan ortalamaları da Tıp Fakültesi öğrencilerine göre daha yüksek bulunmaktadır. Bu da Eğitim Fakültesi öğrencilerinin en yüksek başarılı kimlik puan ortalamasına sahip olmalarına rağmen, bu fakültede henüz kimlik arayışı hatta kargaşası içinde bulunan bazı öğrencilerin bulunduğunu göstermektedir. Bu da bazı bölüm ya da anabilim dallarındaki öğrencilerin iş bulamama endişesinden ya da herhangi başka bir nedenle seçimine uyum sağlayamamış olmasından kaynaklanabilir. Eğitim Fakültesi öğrencilerinin bağımlı kimlik puanları da, Tıp Fakültesi öğrencilerinde belirlendiği gibi yüksek bulunmamıştır. Bu da Eğitim Fakültesi öğrencilerinin kararlarını anne-babalarının etkisi altında kalmadan bağımsızca vermekte olduklarını göstermektedir.

Kimlik arayışı statüsünden en yüksek puan ortalamasını İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencileri almıştır. Bu fakülte öğrencilerinin başarılı kimlik puan ortalaması ikinci en düşük puan durumunda ve Eğitim Fakültesi öğrencilerinin puan ortalamasından da anlamlı düzeyde daha düşüktür. Bu durumda İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencilerinden bazılarının kimlik başarısına ula-

şamadığı, ancak kimlik kararlarını verebilmek için kimlik arayışı içinde oldukları söylenebilir. Bu fakülte öğrencilerinin diğer bir özelliği en düşük bağımlı kimlik puanına sahip olmalarıdır. Bundan da bu öğrencilerin başarıya ulaşmak için bağımsız bir arayış içinde oldukları söylenebilir.

Bağımlı kimlik statüsü puanları incelendiğinde Mühendislik Fakültesi öğrencilerinin Tıp Fakültesi öğrencilerine benzer şekilde yüksek bağımlı kimlik puanına sahip olduğu görülmektedir. Bu fakülteler genellikle anne-babaların çocukları için istedikleri fakülteler arasında sayılabilir. Bu nedenle bu fakülteleri seçmiş olan öğrenciler çoğunlukla anne-babalarının isteğine ve hatta baskısına uyarak bu fakülteleri seçmiş bağımlı kimlik statüsündeki öğrenciler olabilir. Ancak Mühendislik Fakültesi öğrencilerinin kimlik arayışı puan ortalamalarının da Tıp öğrencilerinininkine göre, anlamlı düzeyde olmasa da, yüksek olduğu görülmektedir. Bu da Mühendislik Fakültesi öğrencileri arasında kimlik kararlarını henüz vermemiş arayış içinde olan öğrenciler bulunabileceğini göstermektedir.

2. Buldukları Anabilim Dalına Göre Öğrencilerin Kimlik Gelişim Düzeyleri

Öğrencilerin kimlik gelişim düzeylerinin buldukları anabilim dalından etkilenmiş olduğu görülmektedir.

Anabilim dalları başarılı kimlik açısından incelendiği zaman İngilizce Öğretmenliği öğrencilerinin kimlik başarıları puan ortalamalarının Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim Dalı öğrencileri dışında kalan, beş anabilim dalı öğrencisinin puan ortalamalarından daha yüksek olduğu görülmektedir. Psikolojik Danışma ve Rehberlik öğrencilerinin ise Eğitim Programları ve Öğretim öğrencilerinden anlamlı düzeyde daha yüksek kimlik başarıları gösterdiği bulunmuştur. Böylece İngilizce Öğretmenliği öğrencileri ile Psikolojik Danışma ve Rehberlik öğrencileri diğer anabilim dallarına göre başarılı kimlik açısından olumlu bir farklılık göstermektedir. Kimlik başarıları açısından en düşük düzeyde Eğitim Programları ve Öğretim öğrencileri yer almaktadır. İkinci en düşük puanı ise Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme öğrencileri almış bulunmaktadır. Genellikle buldukları anabilim dallarında öğretim elemanları ile devamlı olarak iyi ilişkiler kurabilecekleri demokratik bir çevreye sahip oldukları düşünülen bu iki anabilim dalı öğrencilerinin kimlik kararlarını büyük bir olasılıkla anabilim dallarının lisans düzeyindeki programlarının kapatılmasına yönelik tartışma ve belirsizliklerin etkilemiş olacağı düşünülebilir. Bu anabilim dalları ile ilgili olarak alınan kararlar birçok öğrencinin geleceğe yönelik planlarını da etkilemiş olabilir. Mezun olacakların iş bulma ola-

naklarının kısıtlı olması nedeni ile de zaten bu anabilim dalları öğrencilerinin huzursuzluk yaşadıkları bilinmektedir. Bu iki anabilim dalı öğrencisinin diğer kimlik statüsü puanlarına bakılacak olursa, özellikle Eğitim Programları ve Öğretim öğrencilerinin en yüksek kimlik arayışı puan ortalamasına sahip olduğu görülmektedir. Bu da büyük bir olasılıkla durumlarından ötürü geleceğe yönelik yeni arayışlar içine girmiş olabileceklerini ya da başarılı kimliğe doğru gelişmekte olduklarını düşündürmektedir. Bu anabilim dalı öğrencilerinin İngilizce Öğretmenliği öğrencilerinden sonra ikinci en düşük bağımlı kimlik puanına sahip olması, genel olarak ailelerine bağımlı olmadan karar verebilen öğrencilerden oluşmuş olabileceklerini göstermektedir. Bu, kimlik gelişimi ile ilgili iyi bir özellik sayılmakla birlikte, bu grubun Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme öğrencileri ile birlikte, en yüksek iki kimlik kargaşası puanına sahip olmaları, içinde buldukları mesleki huzursuzluğu aksettirici niteliktedir. Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme öğrencileri, Program Geliştirme öğrencilerinden farklı olarak bağımlı kimlik statüsünden üçüncü yüksek puan ortalamasına sahip bulunmaktadır. Buna göre bu grup arasında kararlarını ana-babalarının istek ve değerlerine uygun olarak veren öğrencilerin bulunma olasılığının daha fazla olduğu, kendi kararlarını vermek üzere kimlik arayışı içinde bulunanların ise Program Geliştirme ve Öğretim öğrencilerine göre daha az olduğu söylenebilir.

Aynı fakülte ve bölüm içinde bulunan Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim Dalı öğrencileri ise kimlik başarıları yönünden daha avantajlı durumda görülmektedir. Araştırma örneğine alınmış olan yedi anabilim dalı içinde İngilizce Öğretmenliğinden sonra en yüksek ikinci puanı almış olan bu grubun, Eğitim Programları ve Öğretim öğrencilerine göre de anlamlı düzeyde daha yüksek kimlik başarılarına sahip olması anabilim dalları ile ilgili düşüncelerinin daha olumlu olmasından kaynaklanmış olabilir. Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim Dalı programı doğrultusunda özellikle son sınıflarda insanı tanımaya, kişilerarası ilişkilerle sorun çözme becerilerini geliştirmeye yönelik derslere ağırlık verilmesi; derslerde ve özellikle uygulamalara yönelik olarak öğrencilerin öğretim elemanları ile devamlı olarak etkileşim içinde bulunması ve demokratik bir ortam içerisinde konuların çözümünü çeşitli seçenekler üzerinde durarak tartışabilme olanaklarının sağlanmış olması bu öğrencilerin kimlik gelişimini olumlu yönde etkilemiş olabilir. Bütün bunlara ek olarak Psikolojik Danışma ve Rehberlik öğrencilerinin iş bulma olanaklarının da Program Geliştirme ve Öğretim ile Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme öğrencilerinin olanaklarına göre daha iyi olması kimlik puanlarının daha fazla olumlu sayılan başarılı kimlik ve kimlik arayışı yönüne kaymasını etkilemiş olabilir. Erden de[17] Eğitim Bilimleri

Bölümü Anabilim dalları öğrencilerinin geleceğe yönelik beklentileri ile ilgili olarak yapmış olduğu bir araştırmada, Psikolojik Danışma ve Rehberlik öğrencilerinin, Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme ile Eğitim Programları ve Öğretim öğrencilerine göre geleceğe daha olumlu bakmakta olduklarını saptamış ve bunu okullarda ve İl Rehberlik Merkezlerinde, Psikolojik Danışma ve Rehberlik mezunlarının baş vurabilecekleri kadroların bulunmasına bağlamıştır.

Kimlik gelişimi açısından en avantajlı durumda bulunan İngilizce Öğretmenliğinin bu başarısı büyük bir olasılıkla öğretmenlik formasyonunun yanısıra toplumda değer verilen lisan öğrenme avantajına da sahip olmaları ve iş bulma yönünden geleceğe daha güvenle bakmalarından kaynaklanmış olabilir. Bu öğrencilerin daha çok İngilizce öğretime önem veren özel lise ve kolejlerden geldikleri gözönüne alınırsa, sosyo-ekonomik ve kültürel düzeyleri oldukça yüksek ailelerden gelme olasılıkları bulunan, avantajlı bir grup oluşturdukları düşünülebilir. Lisan öğrenmiş olmaları dış dünya ile ilişkilerini geliştirmelerine yardımcı olabilir. Bu öğrencilerin en yüksek başarılı kimlik puanı yanında en düşük kimlik kargaşası ve bağımlı kimlik puanına sahip olmaları, kargaşa içinde bulunmadıklarını ve kendi kararlarını ana-babaları ve diğer büyüklerin etkisinde kalmadan verme olasılıklarının yüksek olduğunu göstermektedir. İkisi de lisan öğretmenliği olmasına karşın Almanca Öğretmenliği öğrencilerinin kimlik düzeyi açısından İngilizce Öğretmenliği öğrencilerine göre hayli düşük düzeyde buldukları görülmektedir. Tüm anabilim dalları arasında Almanca Öğretmenliği öğrencilerinin başarılı ve bağımlı kimlik puanları orta sıralarda yer almakta, kimlik kargaşası açısından ise Program Geliştirme ve Öğretim ile Ölçme ve Değerlendirme öğrencilerinden sonra en yüksek üçüncü puana sahip bulunmaktadır. Bu da oldukça kargaşa içinde bulduklarını yansıtmaktadır. Bu öğrencilerin diğer bir özelliği olumlu yönde sayılan kimlik arayışı statüsünden en düşük puana sahip olmalarıdır. Bu öğrenciler çoğunlukla Almanyadan Türkiye'ye kesin dönüş yapan ya da çocuklarının Türkiye'de eğitim görmesini isteyen ailelerden gelmiş olabilir. Bu öğrencilerin büyük bir çoğunluğu Almanyada doğup büyümüş olduklarından, Türkiye'deki ortam ve şartlara uyum sağlamak yanında Türkçeyi de öğrenmek durumunda kalmaktadırlar. Hem üniversite öğrenimine devam etmek hem de bugüne kadar yaşadıkları farklı bir topluma ayak uydurarak uyum sağlamak büyük bir çabayı gerektirir. Bu nedenle kimlik arayışı puanlarından da anlaşılacağına göre, içinde buldukları durum dışına çıkarak farklı seçenekler arama ve kararlarını yeniden gözden geçirme yönünde çaba harcamayı bu dönemde düşünmemiş olabilirler.

Kimlik gelişimi açısından Fizik Öğretmenliği ile Biyoloji Öğretmenliğinin birbirine büyük benzerlik gösterdiği görülmektedir. Bu benzerliğin nedeni, üniversitedeki çalışma ortamlarından kaynaklanmış olabilir. Başarılı kimlik statüsünde biyoloji öğretmeni üçüncü sırada, Fizik Öğretmenliği ise Almanca Öğretmenliğinden sonra beşinci sırada bulunmakta iken; kimlik arayışında Fizik Öğretmenliği dördüncü yüksek puana; Biyoloji Öğretmenliği de İngilizce Öğretmenliğinin ardından altıncı yüksek puana sahip bulunmaktadır. Buna göre Biyoloji Öğretmenliğinin kimlik başarısında daha önde; Fizik Öğretmenliğinin de kimlik arayışında daha önde olduğu görülmektedir. İki grup kimlik kargaşası yönünden de birbirlerine çok yakın bulunmaktadır. Bu iki grubun arasındaki en önemli benzerlik bağımlı kimlik statüsünde görülmektedir. Bu statüde Biyoloji Öğretmenliği birinci, Fizik Öğretmenliği ise ikinci sırayı alarak tüm anabilim dalları arasında en bağımlı iki grup niteliğini taşımaktadırlar. Bu öğrencilerin kimlik kararlarını anne ve babalarının istekleri doğrultusunda vermiş olma olasılıkları yüksektir.

Sonuç olarak, farklı fakülte ve anabilim dallarında bulunan öğrenciler arasında kimlik gelişimi açısından anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Bu farklılıkların nedenlerine inebilmek için fakülte ve anabilim dallarıyla ilgili psikolojik ve sosyal çevrenin destek sağlama, yardım etme, etkileşimde bulunma derecesini belirleyen öğrenci öğretim elemanı arasındaki ilişkiler, kişisel gelişimi güçlendirici etmenler, davranışı kontrol edici, düzeni sağlayıcı ve sistemi devam ettirici öğelerle ilgili olarak öğrencilerin düşüncelerini ve çevrelerini algılayış biçimlerini belirleyecek sorulara da yer verilerek, kimlik gelişimi daha ayrıntılı olarak incelenebilir. Böylece farklı fakülte ve anabilim dallarında bulunan öğrencilerin kimlik gelişimini engelleyici sorunları belirlenerek bunların çözümü için gerekli yardım sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- [1] Astin, A.W. (1968). *the College Environment*. Washington, D.C.: American Council of Education.
- [2] Feldman, K.A., ve Newcomb, T.M. (1973). *The Impact of College on Students*. San Francisco: Jossey-Bass.
- [3] Insel, P.M. ve Moos, R.H. (1974). *Psychological Environments: Expanding the Scope of Human Ecology*. *American Psychologist*, 29, 179-188.
- [4] Moos, R.H. (1973). *Conceptualizations of Human Environments*. *American Psychologist*, 28, 652-665.
- [5] Adams, G.R. ve Fitch, S.A. (1983). *Psychological Environments of University Departments: Effects on College Students' Identity Status and Ego Stage Development*. *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol.44, No.6, 1266-1275.

- [6] Erikson, E.H. (1968). Identity Youth and Crisis, New York: Norton.
- [7] Loevinger, J. (1976). Ego Development. San Francisco: Jossey-Bass.
- [8] Adams, G.R. ve Fitch, S.A. (1982). Ego Stage and Identity Status Development. A Cross- Sequential Analysis. Journal of Personality and Social Psychology, 43, 574-583.
- [9] Marcia, J.E. (1966). Development and Validation of Ego-Identity Status. Journal of Personality and Social Psychology, 3, 551-558.
- [10] Martin, J. ve Redmore, C. (1978). A Longitudinal Study of Ego Development. Developmental Psychology, 14, 189-190.
- [11] Redmore, C.D., ve Loevinger, J. (1979). Ego Development in Adolescence: Longitudinal Studies. Journal of Youth and Adolescence, 8, 1-20.
- [12] Waterman, A.S., Geary, P., ve Waterman, C.K. (1974). A Longitudinal Study of Changes in Ego Identity Status From The Freshman to the Senior Year at College. Developmental Psychology, 10, 387-392.
- [13] Waterman, A.S. ve Waterman, C.K. (1971). A Longitudinal Study of Changes in Ego Identity Status During the Freshman Year at College. Developmental Psychology, 5, 167-173.
- [14] Bennion, L.D. ve Adams, G.R. (1986). A Revision of the Extended Version of the Objective Measure of Ego-Identity Status : An Instrument for Use With Late Adolescents. Journal of Adolescent Research, 1, 183-198.
- [15] Oskay, G. (1997). Genişletilmiş Objektif Ego Kimlik Statüsü Ölçeğinin (Extended Objective Measure of Ego Identity Status)-EOM-EIS'in Türkçeye Uyarlanması- Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları (Baskıda).
- [16] Taylor, R.D., ve Oskay, G. (1995). Identity Formation in Turkish and American Late Adolescents. Journal of Cross-Cultural Psychology, Vol.26, No.1, January, 8-22.
- [17] Erden, M. (1990). H.Ü.Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Öğrencilerinin Meslekleri ile İlgili Beklentileri. H.Ü.Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı:5, 245-257.